

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Odred JLA na Sinaju (Egipt) - UNEF, prva mirovna misija OZN

Značka pripadnikov UNEF
(Vir: Google, slike)

Imel sem to srečo, da sem 1962 sodeloval kot pripadnik Odreda JLA v mirovni misiji OZN – UNEF na Sinaju v Egiptu. Šlo je dejansko za prvo mirovno misijo OZN po 2. svetovni vojni, ko so bile marca 1957 mirovne sile UNEF poslane na Sinaj, da po izraelski in francoski-britanski agresiji na Egipt nadzorujejo premirje in bdijo na meji med Egiptom in Izraelom.

O tem dogajanju v slovenskem zgodovinopisju doslej ni bilo nobene celovite študije. Nikola Baržič, študent zgodovine na koprski Univerzi, se je pod mentorstvom doc. dr. Gorazda Bajca, po študijskem programu za 2010 prvi lotil navedene problematike in uspešno obranil diplomsko nalogo z naslovom *Mala Jugoslavija na Sinaju, misija JLA pri UNEF (FIRST UNITED NATIONS EMERGENCY FORCE) v Egiptu 1956–1967*, ki je sedaj dostopna tudi splošni in strokovni javnosti kot pdf pod naslovom:

<https://share.upr.si/fhs/PUBLIC/diplomske/Barzic.Nikola>.

Dober del diplomske naloge predstavljajo dragoceni spomini in fotografije njegovega starega očeta Nikole, kapetana in poveljnika čete, pripadnika V. Odreda JLA (1959).

Ker je Nikola Baržič zvedel na mojem spletišču, da sem bil pripadnik Odreda JLA na Sinaju, me je zaprosil za pomoč. Ponudil sem mu nekaj strokovnih del in ga napotil na glavne vire v vojaškem arhivu JLA v Beogradu. Obenem sva mu s kolegom Milovanom Zorcem, prispevala intervju, da je vsebino svoje diplomske naloge zapolnil tudi z opažanji neposrednih udeležencev. Posebno zanimiv je prispevek generalmajorja Milovana Zorca, ki je maja 1967 kot pribočnik poveljnika zadnjega odreda JLA in obenem tudi glavni prevajalec, imel neposredne stike z izraelskim poveljnikom, ki je bojno nastopal proti Odredu JLA!

Tako imamo sedaj tudi v slovenščini dokaj solidno diplomsko nalogo mladega zgodovinarja, ki prikazuje celotno mirovno misijo JLA na Sinaju – Egiptu v obdobju 1956–1967.

Pred nekaj leti sem bil obveščen, da bom povabljen na posvetovanje v MORS o izkušnjah na mirovni misiji JLA, pa tega vabila nisem prejel. Nedavno me je eden od obiskovalcev mojega spletišča **VOJAŠTVO - MILITARY** spraševal, zakaj ne objavim spomine o svojem bivanju in delu v Odredu JLA na Sinaju leta 1962. Pobrskal sem po svojem obilnem foto-albumu oz. kasetah z diapozitivi, poiskal ohranjene zapise in podatke, pa tako posredujem nekaj splošnih spominskih utrinkov in tudi izkušenj ob podobnih mirovni misijah – operacijah.

Nekaj zgodovine o prvi mirovni misiji OZN – UNEF-1

Čeprav bodo obiskovalci podrobnejše podatke lahko črpali iz že omenjene diplomske naloge, moram za uvod tega zapisa navesti vsaj nekaj podatkov.

V začetku 1956 je predsednik Egipta polkovnik Gamal Abdel Naser nacionaliziral sueški prekop. Zato je Izrael v bliskoviti vojaški operaciji zavzel polotok Sinaj in desno obalo sueškega prekopa, obenem pa so tudi britanske in francoske (padalske) enote zasedle Port Said, glavno kontrolno točko za plovbo po sueškem prekopu.

Izraelsko in francosko-britansko agresijo je obsodil ves svet, pa je zato OZN sprejela sklep, da se morajo agresorske enote takoj umakniti z egiptovskega ozemlja. Radi kontrole umika in vzpostavitve miru je OZN poslala 15. novembra 1956 na Sinaj okrog 6.000 pripadnikov mirovni sil – UNEF.

Znak OZN (na levem rokavu)
(Vir: Google, slike)

Značka na baretki, kapi in čeladi
(Vir: Google, slike)

Vojaške enote različne jakosti so poslale naslednje države: Brazilija, Kanada, Kolumbija, Danska, Finska, Norveška, Švedska, Indija, Indonezija, Poljska in Jugoslavija. Zaledno podporo so nudile tudi ZDA, Italija in Švica. Vse enote so bile nameščene na Sinaju, v glavnem okrog mesta Gaze, kjer je bilo nastanjeno tudi poveljstvo UNEF-a. Leta 1964 je bil poveljnik Unefa tudi Lazar Mušicki, polkovnik JLA. Njega se spominjam, ker me je naslednje leto izbral za glavnega inštruktorja angolske vojaške policije, vendar na srečo nisva takoj odpotovala v Angolo, saj je neka sovražna (plemenska) enota pobila vse zbrane kandidate vojaške policije (njih okrog 200).

V obdobju od marca 1957 do maja 1967 so mirovne sile UNEF v Egiptu uspešno opravile svoje naloge. Prvi odred JLA je bil dejanski izvidniški bataljon, ki je opravil težaško delo, saj so Izraelci za seboj uničili vse ceste in proge, poleg tega pa so tudi postavljali mine! Odred JLA je sicer imel eno od najtežjih nalog: fizično kontrolo meje med Izraelom in Egiptom oz. demarkacijske črte od Gaze do Sharm-el Sheikom, v dolžini okrog 300 km. Glavni del Odreda JLA je bil stacioniran v taboru v El Arishu, na sami meji pa so bile nastanjene štiri obmejne stražnice, ki so razvile okrog 70 opazovalnic. Odred JLA je štel okrog 500–700 pripadnikov. Naporna služba v vroči sinajski puščavi je trajala pol leta, skupaj 22 kontingentov, v katerih je služilo okrog 14.260 pripadnikov JLA.

Polotok Sinaj – Egipt
(Vir: Google, slike, zemljevidi)

Maja 1967 je izraelska vojska ponovno napadla Egipt. Po sklepu OZN in zahtevi Egipta so se mirovne sile UNEF do 17. junija 1967 umaknile.

Predhodne priprave za odhod v Egipt

Kot poveljnik 1. voda čete Vojaške policije v Šibeniku, tudi zastopnik poveljnika čete, sem bil septembra 1961 poslan v Beograd v Šolo tujih jezikov JLA, v 10-mesečni tečaj angleščine (iz katere sem sicer maturiral). Bil sem namreč eden od kandidatov za odhod v mirovno misijo v Egipt. Pri profesorici angleščine Persidi Božičković sem zelo solidno napredoval. Ker predvideni kandidat v naslednjem letu ni zadovoljil na zaključnem izpitu, je prof. Božičkovićeva predlagala mene, pa čeprav sem bil na tečaju šele 7 mesecev. Zaključni izpit sem februarja 1962 opravil z odličnim uspehom. Vendar se je zataknilo na VMA pri zdravniškem pregledu, ker sem imel previsok krvni pritisk. Na ponovnem pregledu, ki sem ga opravil čez nekaj dni, je bil pritisk povsem normalen (prvega sem opravil takoj po teku čez stopnice v 4. nadstropje). Takoj zatem sem bil z ukazom postavljen za vodnega poveljnika Vojaške policije pri XII. Odredu JLA v Egiptu.

Izbor vojakov in starešin se je vršil po vojaških področjih, toda vedno po pravilu, da v pošteve pridejo samo »najboljši«. Moram pa povedati, da je šlo tudi za nekakšno socialno nagrado, saj je vsak pripadnik lahko prihranil devize najmanj za nakup avtomobila (starešina) in motorja (vojak).

Pred odhodom smo dobili posebne uniforme, primerne za tropske prilike, z všitimi oznakami: na levem rokavu oznaka UN in na desnem državna zastava in napis JUGOSLAVIJA. Seveda smo dobili tudi modre baretke, po katerih so nas tudi ljudje imenovali »modre baretke« in kape, z značko OZN – UN. Nekatere starešine smo morali vzeti s seboj tudi letno praznično uniformo JLA s kapo in ešarpo.

Vojaške priprave in sanitetne obdelave (cepljenje zaradi odhoda v tropske dežele), smo opravili v Zagrebu aprila 1962, v vojašnici tehničnega šolskega centra v Črnomercu. Bil sem podrejen poveljniku Odreda JLA polkovniku Djuri Breberini, strokovno pa podpolkovniku Boži Jovanoviću, načelniku vojaške varnosti. Največ sem se družil z znancema Tonetom Perčićem, poveljnikom inženirskega voda in Joža Potočnikom, dirigentom vojaškega orkestra. Kot triperesna deteljica (vsi trije kapetani oz. poročniki) smo potem družno prenašali vse tegobe in vesele strani povsem novega vojaškega življenja na vročem afriškem pesku.

»Triperesna deteljica« - Kranjc, Perčić, Potočnik
(Foto-album MFK, 1962, Port Said)

Dne 4. maja 1962 smo iz reškega pristanišča z ladjo Jugoslavija odpluli proti Egiptu. Ko smo vstopili na ladjo, smo si vsi (morali) zmanjšali čin za eno stopnjo (odstranili eno zvezdico) – postal sem poročnik, pa smo tako JLA prihranili nekaj denarja! Že med plovbo po Jadranskem morju smo zvedeli za neprijetno novico, da tokrat ne bomo mogli uvoziti iz tujine avtomobile, ker so bile ukinjene prejšnje carine, temveč bomo lahko nabavili samo belo tehniku. Bilo smo kar hudo razočarani, vendar smo takoj začeli delati nove načrte ... Ko smo se bližali otoku Kipru, smo doživeli hudo neurje, pa je kapitan ladje moral pristati v bližnjem pristanišču. Seveda smo skoraj vsi bruhalo in naslednji dan nismo jedli ...

»Mala Jugoslavija« v El Arišu

Dne 9. maja 1962 ob 11.00 smo v pristanišču Port Saidu stopili na tla drugega kontinenta – Afrike! Na bližnji železniški postaji nas je pričakal postroj XI. Odreda JLA. Sledila je ceremonija primopredaje dolžnosti. Jaz sem sicer sprejel dolžnost poveljnika voda vojaške policije, vendar je moj predhodnik kapetan Milivoj Rajić, znanec iz IX. razreda VA, ostal z menoj še deset dni, da me je seznanil s številnimi osebami s katerimi sem kasneje imel službene stike: s polkovnikom Brankom Jerkičem, predstavnikom vlade SFRJ pri Poveljstvu UNEF-a v Gazi (pozneje generalpolkovnik in moj predpostavljeni kot poveljnik 9. armade), kanadskim majorjem in poveljnikom čete Vojaške policije omenjenega poveljstva, kateremu sem bil tudi posredno podrejen, kakor tudi z obveščevalno-varnostnimi oficirji pri egiptovskem (korpusnem) poveljstvu in pri guvernerju Sinaja, oboji v El Arišu, pa tudi z nekaj poveljniki vojaške policije drugih kontingentov.

Naslednji dan smo se z vlakom pripeljali prav do vhoda v naš tabor, ki je neformalno nosil imel »Mala Jugoslavija«. Bili smo utrujeni, vendar smo takoj začeli urejati naša bivališča.

Moj vod je imel dve zidani baraki: polovico manjše sem delil s poveljnikom pehotne čete, v večji baraki pa so se namestili podčastniki (5) in vojaki – vojaški policisti (13), pa smo tako za službene potrebe lahko formirali 5 policijskih patrolj.

Vod vojaške policije XII. odreda JLA
(Foto-album MFK, El Ariš, 1962)

Seveda, prihod v bazno taborišče smo dokaj bučno proslavljali dolgo v noč, seveda tudi malce pivsko obarvano, vendar smo nazadnje vsi utrujeni legli k počitku.

Stenice – glavni sovražnik na Sinaju

Pravega počitka pa vendarle ni bilo že takoj prvi dan, saj so nas stenice napadale v pravih rojih – enostavno so »pikirale« iz lesenega ostrešja – tramovja! Predhodnik mi je zaupal svoje izkušnje, zato sem nad posteljo namestil razpeto rjuho, da stenice niso padale naravnost na mene. Problem je bil samo delno rešen, saj v veliki baraki vojaki tega niso mogli narediti.

Sanitetna ekipa je naslednji dan izvedla nekakšno dezinfekcijo, pa smo imeli mir naslednjih 14 dni. Potem pa se je začel nov »napad« stenic! Prišel sem na nenavadno idejo: ogenj! Z majhno brizgalko smo motorni bencin poškrpili v reže na strešnem tramovju, potem pa del po del sežigali, seveda v pripravljenosti za gašenje z gasilnim aparatom, da ne bi prišlo do požara ... Delo je bilo zamudno, vendar učinkovito.

Tudi tako sem se izkazal kot poveljnik ...

Stara hrana in nove pijače

Vedeli smo že v naprej, da bomo imeli ločene jedilnice: častniki, podčastniki in vojaki, kakor je to pač običaj v nesocialističnih armadah. Predvsem podčastniki so se neradi sprijaznili s tem, saj so nekateri celo zahtevali, da zadržimo svoje »socialistične« norme in standarde.

No, ni pa bilo razlike v hrani med častniki in podčastniki. Glavni kuhar je bil »čika Pero«, ugledni kuhar iz beograjskega hotela Metropol, in z njim smo bili zadovoljni oboji. Vojaki so imeli sicer svoje kuharje, vendar so tudi oni bili deležni nekaterih specialitet čika Pere. Šlo je predvsem za mesne jedi, prikuhe in sladice.

No, Odred JLA in bivanje na Sinaju smo si vsi zapomnili tudi po novi pijači, ki smo jo tam prvič srečali – z džusom, pa smo jo potem prinesli tudi v domače kraje. Že prvi večer so nas pričakali polni hladilniki s steklenicami džusa različnih vrst, prevladoval pa je seveda

pomarančni. Džus je bil seveda zastoj in sčasoma smo postali veliki porabniki. No, nekateri pa so raje preizkušali razne vrste piva, predvsem danskega, ki je bil zelo poceni. Za potrebe reprezentance smo seveda s seboj prinesli nekaj zabojev stare (in močne) srbske slivovke.

Poveljnik voda vojaške policije XII. odreda JLA
(Foto-album MFK, El Ariš, 1962)

No, čika Pero je bil tudi svojevrstni mojster za pripravo slavnostnih jedi, saj mu je to bila v hotelu Metropol tudi glavna zadolžitev. Tudi v Odredu smo vsaj tedensko imeli na obisku kakšnega funkcionarja OZN, visokega častnika iz poveljstva Unefa ali pa poveljnika enega od kontigentov sil Unefa. Na teh slavnostnih pojedinah smo bili vsi poveljniki čet in samostojnih vodov in člani štaba odreda, obvezno pa smo bili prisotni vsi, ki smo govorili angleško (poveljnik, načelnik varnostne službe, poveljnik vojaške policije in štirje prevajalci (študentje angleščine).

Ker sem bil zadolžen za vse stike in komunikacije izven tabora, torej tudi za nabavo hrane in pijače (vse je bilo treba sproti plačevati, seveda po barantanju), sem seveda predhodno dobro proučil privatno tržnico in trgovine v El Arišu. Glede barantanja naj povem, da v Egiptu trgovine niso imele izobešene cenike. Vsak trgovec je povedal ceno, pa je nekako veljalo pravilo, da je vedno navedel vsaj 50 % višjo ceno. Zato smo pri barantanju tudi nazadnje pristali pri 50 % nižji ceni in sklenili kupčijo! Bilo pa je tudi veliko prevar. Tako mi neki trgovec nudil po ugodni ceni fotoaparat z navadnim steklom. Zato smo bili zelo previdni pri nakupih. Pa sem vseeno nasedel: zlati prstom z vgraviranim monogramom sem plačal po teži, vendar sem nazadnje po 40 letih »uporabe« ugotovil, da je bil (železni) prstan samo pozlačen!

Kosilo za U Tanta in spremljava do sueškega kanala

Obisk U Tanta, tedanjega generalnega sekretarja OZN, je bil iz varnostnih razlogov napovedan zelo pozno, obsegal pa je samo kosilo in policijsko spremstvo iz El Ariša do prehoda v Ismailiji oz. prek sueškega kanala ob točno določenem času.

Glavna naloga je pripadla čika Peri, da v dveh urah pripravi kosilo za okrog 6 gostov in nekaj naših častnikov. Ker v hladilnikih častniške menze ni bilo primerne mesa, je bilo odločeno, da grem takoj na tržnico in prinesem vsaj 5 kg rib. S svojim voznikom policijskega džipa, Jožetom Povhom, sva bila hitro na tržnici, ki pa je bila ob tej uri že skoraj prazna. Na nesrečo ni bilo nikjer sveže ribe! Nazadnje je Jože le zagledal neko večjo ribo, po kateri so že lezli beli črvički ... Prodajalec je sicer skušal na hitro z metlico pomesti te drobne živalce, vendar mu ni uspelo. Ko sem mu ponudil en egiptovski funt za celo ribo, je bil kar prijetno presenečen. Jože je nastavljal polivinil vrečo in že sva drvela nazaj v tabor. Čika Pero je seveda protestiral, da iz take ribe ne bo mogel narediti okusne pojedine, vendar drugega mesa ni bilo ...

Kaj je vse počel s to ribo sicer ne vem, vem le, da se je po končanem kosilu U Tanta osebno zahvalil kuharju z zlatnikom za »izborna pripravljena riba« v pomarančnem zosu.

Potem je sledila naloga, ki je bila zaupana vojaški policiji: ob točno določeni uri pripeljati U Tanta do sueškega kanala v Ismailijo, ko bo po osebni nalogu egiptovskega predsednika Naserja kanal zaprt in tako omogočen prehod U Tanta z motornim splavom! Vse ostale formalnosti naj bi bile že dogovorjene z egiptovsko vojsko in policijo. Ker sem imel že nekaj slabih izkušenj iz podobnih dogodkov, sem bil vsaj pol ur prej v Ismailiji, na glavnem prehodu prek sueškega kanala. Poveljnika te postaje sem že poznal. Začudil se je mojemu prihodu, še bolj pa mojim besedam, da je predsednik Naser ukazal ob določeni uri (mislim, da je šlo za 16. uro), zapreti kanal in omogočiti prevoz U Tanka s motornim splavom. Znašel sem se v nerodni situaciji, saj nisem imel nobene (radijske) zveze z Odredom, da bi obvestil poveljnika Odreda o nastali situaciji. Zato sem pač z vsemi silami pritiskal na egiptovskega poveljnika postaje, ki mi je kazal dnevnik prijema depeš iz Kaira. Komaj sem ga nagovoril – pravzaprav sem mu pokazal samo boks osmih steklenic »Balaintaina« (ki je odpiral vsa vrata!), da je po telefonu poklical v Kairo in po nekaj minutah prejel depešo, da lahko zapre plovbo po kanalu!

Kmalu zatem sem zaslišal sireno našega vozila, ki je spremljal U Tanta, vendar je nato tudi močno počilo. Razneslo je motor na policijskem džipu, ki pač ni prenesel tako hitro vožnje po vroči sinajski puščavi. Džip smo pustili na postaji, pa so ga pozneje kanadski vojaki prepeljali v svojo tehnično bazo (vsa vozila so bila kanadske proizvodnje).

Egiptovska policija je prevzela U Tanta, mi pa smo se vrnili z mojim džipom in brez enega boksa viskija! Naloga je bila uspešno opravljena. Čika Pero nas je zvečer častil z danskim pivom. Tudi jaz sem si počisto oddahnil.

Preventivna akcija proti prometnim nesrečam

Vsi vojaki – vozniki so bili posebno skrbno izbrani. Pa vendar se je zgodilo tisto najhujše: že v prvem mesecu smo imeli 6 prometnih nesreč. Zato sem dobil od poveljnika odreda posebno nalogo, da skušamo s preventivno akcijo zmanjšati število prometnih nesreč. Specifičnosti vožnje na Sinaju so bile dvojne: popolnoma ravne asfaltirane ceste (tudi po 100 km) in velika vročina! Ker je glavni razlog dotedanjih prometnih nesreč bila prevelika hitrost vožnje, smo izvedli akcijo merjenja hitrosti na določenih cestnih odsekih, a prekrškarje je poveljnik Odreda potem strogo kaznoval! Uspeh je bil nedvomen, saj smo v naslednjem obdobju povzročili samo šest prometnih nesreč. Dve sta bili posebno težki.

Najprej je voznik tovornjaka povozil nekega beduina, ki je nenadoma stopil na cestišče. Prometna patrulja kanadske vojaške policije je v moji prisotnosti ocenila, da naš voznik ni bil kriv, vendar bo Jugoslavija plačala odškodnino v znesku 100 egiptovskih funtov po zahtevi svojcev umrlega beduina, te pa nismo dobili.

Čez par dni je voznik buldožerja povozil kravo, pa so prisotni beduini hoteli celo linčati voznika. Rešile so ga samo besede: »Tito–Naser – Sava–sava!« (Tito–Naser sta prijatelja). Tudi tokrat sem bil prisoten ogledu prometne nesreče in oceni škode, ki je bila določena na 600 egiptovskih funtov! To je bila velika vsota, zato sem tudi ugovarjal in po arabski navadi zbarantal 50 % zmanjšanje! Čez par dni sem 300 funtov osebno izročil članom beduinske družine, seveda v prisotnosti kanadske vojaške policije in egiptovske civilne policije. Menda sem bil celo pohvaljen s strani GŠ JLA! Osebna izkušnja pa je bila naravnost grenka: za kravo smo plačali veliko denarja, za človeka – beduina pa nič, torej je bilo v Egiptu človeško življenje očitno manj vredno!

Dopoldan služba, popoldan rekreacija in zvečer počitek

Življenje in delo v Odredu ni bilo naporno: dopoldan služba, popoldan rekreacija in zvečer počitek. Podnebje je tudi krojilo naš tempo življenja, ki je bilo nekaj počasnejše kot pa doma. Vse naloge smo opravljali v senci, saj so bile dnevne temperature včasih prek 50 stopinj celzija. Svetloba je bila močnejša, zato smo vsi nosili posebna (temna) očala, ki so delno ščitila oči tudi pred peskom. Noči pa so bile izredno mrzle ...

Naš vod je v samem taboru opravljal službo na dveh prijavnicah, dnevno pa smo na teren poslali vsaj eno (prometno) patruljo vojaške policije. Če se je kje zgodil kakšen incident, smo poslali na lice mesto intervencijsko patruljo. Osebno sem moral sodelovati na ogledu vsake prometne nesreče.

Ker sem bil osebno zadolžen za vse uradne stike z egiptovskimi oblastmi, vojaškimi in civilnimi, sem dopoldan opravil tudi kakšen obisk, navadno posredovanje (prevažanje in izročanje) naročene robe v naši kantini po znižani ceni, po osebni odobritvi poveljnika ali načelnika varnosti. Enkrat mesečno sem tako bil osebno pri guvernerju Sinaja (general), vsaj dvakrat pa pri načelniku vojaško obveščevalno-varnostne službe (podpolkovnik) in njegovih dveh pomočnikov (majorja). V glavnem je šlo za cigarete in viski, včasih pa tudi za magnetofone in fotoaparate nemške proizvodnje. Omenjeni so nas zatem vabili tudi na svoje sprejeme ob raznih državnih praznikih, no, pa tudi privatno! Šlo je vendarle za prijateljske odnose.

Na dva svečana banketa pri guvernerju Sinaja sem bil skupaj s poveljnikom Odreda, kot njegov pribočnik. No, predhodno sem v urad guvernerja odpeljal 5 boksov viskija (po 12 steklenic) in 20 boksov najboljših cigaret, seveda kot naše darilo! Seveda pa smo zato pri guvernerju uživali določene ugodnosti ...

Na razne sprejeme smo bili vabljeni tudi iz drugih enot Unefa. Navadno je šlo za večerje. Osebno sem enkrat mesečno moral na poročanje k poveljniku čete (kanadske) vojaške policije, prijaznem majorju, ki je imel tudi nekaj slovenske krvi v svojih genih.

Popoldan je bil namenjen rekreaciji, Namreč, v neposredni bližini tabora smo na sami morski obali imeli pod palmami svojo »vilo« (za sprejeme in prenočevanje gostov iz domovine), seveda z obveznim bifejem. Odlična peščena plaža z razgibanim valovanjem morja, do 2 metra visokimi valovi, je nudila dovolj užitka. Na plaži sta bila tudi dva opazovalna stolpa, na katerem sta dežurala vojaka s puškomitraljezom radi eventualne zaščite pred morskimi psi. Vendar nismo nobenega videli, le dvakrat so se oglasile sirene, da smo se naglo umaknili iz morja.

Po večerji smo navadno gledali kakšen film, s tem, da so nam prevajalci simultano prevajali dialoge. Dolge premore pri menjavi kolutov, smo seveda izkoristili za požirek piva. Ob 22. uri je bilo povečerje.

Vožnje po Sinaju in do Kaira

Z džipom sem prevozil Sinaj nekajkrat, dvakrat sem bil tudi v Kairu, na naši ambasadi. Voznik je bil vedno Jože Povhe, katerega sem kasneje srečal kot uslužbenca Elektro Ljubljana. Bil je izredno skrben in dober voznik, pa tudi pogumen. Bil je tudi moj varnostnik, zato je bil tudi vedno oborožen.

Ker sem imel večkrat opravke v Al Arišu, Rafaku ali Gazi, je seveda Jože ostal (čakal) v odprtem vozilu, da ga ne bi neznanci okradli ali celo poškodovali. No, največje probleme je imel z otroki, ki so najprej nudili kakšno manjvredno robo za nesramno visoko ceno, če pa nisi hotel karkoli kupiti, so začeli groziti, da bi nazadnje v pravih salvah začeli pljuvati direktno v obraz. Tudi Jožetu se je to dogajalo, vendar se je premeteni Dolenc kmalu znašel. Iz gručice otrok je povabil »glavnega«, da se je lahko usedel na pod poleg sedeža in ga tako tudi varoval. Navadno mu je tudi dal kakšno čokolado ali bombone, obvezno pa mu je dal jugoslovansko zastavico in skupni sliki Tita in Naserja ter jih učil kako naj skandirajo »Tito–Naser – Sava–sava!«

Ko sem na svojem džipu dal izpisati Vojaška policija – Military Police in še v arabščini, moj voznik Jože ni imel več nobenih preglavic. Egipčani so se najbolj bali prav svoje vojaške policije, ki je bila izredno groba. Mi smo bili vendar mirovniki in nismo nikogar topli!

Ismailia ob Nilu – postanek v senci palm
(Foto-album, MFK, 1962)

Vsa naša vozila so bila bele barve, na vidnem mestu pa so imela narisane zastave določenega kontingenta. Ker so nekateri pripadniki UNEF-a bili zelo odbojni do nadležnih otrok (»Pjaster, pliz!«), so leti postali dokaj sovražni med navadnimi ljudmi.

V spremstvu egiptovskih častnikov vojske ali policije so nam tudi beduini izkazovali spoštovanje. Nekoč me je načelnik vojaške varnostne službe iz El Ariša vodil v bližnjo vas, da bi mi predstavil socializem po egiptovsko. Najprej je pozdravil prisotne vaščane (beduine), njih okrog 50 – 60, predstavil tudi mene, nato pa je iz kamiona vsakemu vaščanu podelil vrečo koruze ali riža!

Dvakrat sem potoval službeno v Kairo na našo ambasado (nosil poročilo poveljnika Odreda za GŠ JLA). Vožnja z džipom po ravni cesti do Ismailije je trajala okrog 8 ur, no bolj dinamična je bila potem vožnja do Kaira. No, najbolj zanimiva je bila vožnja po kairski južni 8-pasovni aveniji, kjer je bilo važno kako se »preriniti« na desno stran, izhod! Namreč, v vseh arabskih državah velja, da smerokazi prav nič ne veljajo, vozniki nakazuje spremembo smeri

vožnje le z rokami. Jože se je tega hitro naučil, pa sva tako samo malo oplazila dvoje vozil, čigar voznika se na ta dotik sploh nista zmenila.

Celoten polotok Sinaj je predstavljal nekakšno bojno cono, zato je egiptovska vojska vzpostavila številne kontrolne točke. Namreč, izraelske diverzantske enote so večkrat spretno vdiral na egiptovsko stran in izvajali razne akcije. Nekoč sva z Jožetom pri vožnji na eno od naših stražnic, poleg ceste zagledale deset trupel, brez glav! Častnika na kontrolni točki sem o tem takoj obvestil, vendar sem potem moral kot priča z njim na lice mesta. Prizor je bil grozen! Namreč, izraelski komandos so vse naloge opravljali tako, da so kot dokaz morali prinesiti glavo sovražnika!

Da je to bilo točno mi je že prej potrdil načelnik njihove varnostne službe. Namreč v El Arišu stoji spomenik padlim vojakom, ki so umrli za Alaha! Izraelski (ženski) komandos je napadel četo vojakov pri molitvi Alahu! Vsem so odrezali glave, ker se muslimani ravno pri molitvi ne branijo smrti, saj si vendar želijo umreti za Alaha! Nisem mogel verjeti!

Probleme egiptovske vojske sem deloma spoznal prek obiskov in razgovorov s posameznimi častniki. V samo kasarno nas niso vodili, lahko pa smo spremljali njihove vaje postroja, telesne vadbe in fizično kaznovanje. Zdi se mi, da je najhujša kazen bila tisto, ko so vojaku pripeli usnjen pas na katerem sta viseli dve večji železni krog, težki vsaj 5 kg. Vojak je moral teči v krogu po nekakšnem manježu, privezan na dolgo vrv, a obe krogli sta ga udarjali po prednji strani bedra. To udarjanje obeh krogel je moralo biti izredno boleče, saj so kaznovani vojaki že po dve treh krogih kolapsirali. Disciplinski starešina je dvigoval tako, da jih je močno tepel s tanko palico. To se je ponavljalo dve-tri ure, ko so bili kaznovani vojaki že na koncu svojih moči.

No, Sinaj sem dobro spoznal tudi iz zraka. Namreč, vsi častniki smo sodelovali kot izvidniki letalske (kanadske) patrulje. Sinajske gore so zares čudovite, puščava pa je neskončna, peščena, praktično brez življenja.

Kontrola meje iz zraka je bila zelo učinkovita. Namreč, iz zraka je mogoče v puščavi na pesku videti prav vsako stopinjo. No, izraelski komandos, ki so občasno vdiral prek meje in opravljali razne diverzantske in teroristične akcije, so za seboj seveda brisali sledove, kar je v brezvetrju bilo mogoče celo opaziti. Zato je patrulja po radijski zvezi najprej dežurnemu centru sporočila koordinate verjetnega prehoda (prekrška) nato pa je pilot skušal izslediti pot izraelske skupine. Če pa je slučajno zapihal veter, je seveda zakril vse sledi ... Vseeno pa so bile tudi egiptovske enote in ustanove opozorjena na mogočo nevarnost. Da bi prevarali naše izvidnike, so izraelski komandos nosili (uporabljali) tudi posebne (nazaj obrnjene) čevlje!

Predhodniki so me opozorili, da se kanadski piloti napram našim častnikom, ki niso znali angleško, obnašajo zelo šegavo. Tako so izvajali razne akrobacije in podobne otročarije, pa so mnogi bruhal in podobno.

Ko sem prišel na vrsto za zračno izvidovanje, sem se seveda pojavil na letališču v El Arišu v popolni policijski opremi. Starejši kanadski pilot – podčastnik me je debelo gledal, še bolj pa, ko sem se mu lepo predstavil kot vodja patrulje. Hotel je sicer nekaj protestirati, vendar sem mu pokazal zemljevid z izrisano maršruto poleta in »timing«. Tako sva letela po načrtovani ruti, preletela prvo stražnico in prvič pristala šele na naši drugi stražnici. Po pristanku je pilot pregledal letalo (enokrilec, motorno), za pa sem z našim poveljnikom stražnice izmenjal podatke o dogajanju na meji. Povabil sem pilota v bife in ga seveda počastil z »blažjim« pivom, saj so mi pravili, da nekateri piloti najraje popijejo viski ... Potem sva nadaljeval polet, pristala na tretji in nazadnje na zadnji stražnici – Šar- El Šejku (Sharm el Sheikh) ob samem Akabskem zalivu, kjer je danes zelo znano letovališče tudi za slovenske turiste. Pozno popoldne sva se vrnila v El Ariš in zdaj je kanadski pilot častil mene. Seveda je malo pretiraval s pijačo, pa sem ga raje zapustil, ko je začel govoriti, da sem »rdeči komunist« in podobno ...

Seksualni problemi »mirovnikov«

Čeprav gre za nekakšno tabu temo, bom vseeno naravnost povedal kakšni so bili seksualni problemi tudi pripadnikov Unefa – mirovnikov!

Polletna odsotnost iz domačega okolja in družin, je seveda naredila svoje. Kot pravijo je seksualno slo težko popolnoma preprečiti (kruh je vseboval določeno kemično substanco, ki pa ni bila povsem učinkovita).

Problem je bil tudi v tem, da so se mlade in revne domačinke kar same nudile (»Zigi, zigi?«), da ne omenjam večja mesta, kjer je prostitucija na veliko cvetela.

Najbolj agresivni so bili mlajši podčastniki in vojaki, ki so vabili mlade deklice na vozila, jih otipavali, odpeljali izven mesta in potem orgijali. No, najpogosteje so jih dekleta zvalila v svoje »sobe«, tudi več njih hkrati, da so pač več zaslužile!

V večjih mestih so nekateri pripadniki, zlasti častniki, iskali seksualne stike individualno, ker jih je bilo enostavno sram, da bi to zvedeli v enoti. Tako nam je bil predstavljen primer kanadskega kapetana, ki je v Kairo sprejel ponudbo zvodnika za polurni seks z mlado prostitutko, ki pa je nenadoma začela »krvaveti«. Menda so jo odpeljali v bolnico, od pridržanega kapetana pa so zahtevali, da plača račun za bolnišnico. Ker ni imel denarja, so ga oropali, slekli, pretepli, zlomili mu obe noge in ga tako ranjenega vrgli v jarek blizu policijske postaje ... Sledilo je priporočilo, da se seksualne partnerice ne iščejo individualno, temveč le v parih ali manjših skupinah, pa še to samo v javnih hišah!

Navedene in druge izkušnje so poveljstvo Odreda navedle, da smo imeli posebne zdravstvene priprave za bližajoče »seksualne dopuste«, kakor so jih imenovali v unefovem žargonu. Polletna izoliranost od normalnih stikov, je seveda grozila, da bodo starešine in vojaki na dopustu množično »navalili« v javne hiše. V JLA je bila dilema ali prepovedati seks ali pa delovati preventivno. Taktika je bila zanimiva. Namreč, pomočnik za politično vzgojo je najprej imel predavanje o socialistični morali in obnašanju pripadnikov JLA v izjemnih situacijah, zatem pa je načelnik sanitetne službe, vojaški zdravnik, pripravil zanimivo predavanje o spolnih boleznih. Nihče ni prepovedal seksualnih stikov, saj nam je zdravnik zatem razdelil set kondomov z navodilom za uporabo. Seveda smo se vsi muzali ob takšni posrečeni taktiki! Kako danes navedene probleme rešujejo v SV, pa zares ne vem, vsekakor pa po neki natovski »direktivi«, ki je verjetno podobna na unefovo!

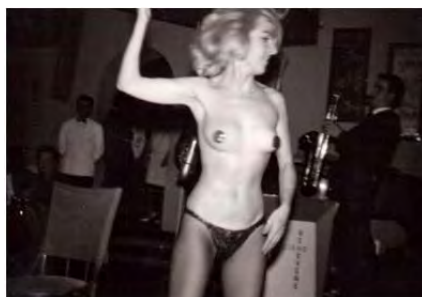
Izletniški in seksualni dopust v Bejrutu in Aleksandriji

Vsi pripadniki Odreda smo koristili dvakratni dopust po 7 dni, najprej julija v Bejrutu (Libanon) in oktobra v Aleksandriji. Na obeh lokacijah je imel Odred zakupljen manjši hotel, kjer nas je dočakal naš častnik (kapetan Ivan Vujica) kot vodič po izletniškem programu.

Ker smo na dopust odhajali skupaj s svojimi vojaki, sem osebno ravnal takole: vojake sem osebno »vodil« na ogled (s plačano vstopnino) v najbolj ugledno javno hišo (francosko) v »Rdeči četrti« Bejruta, kjer nam je »madame« prikazala delovanje »hiše«, nato pa tudi nekaj nagih prostitutk vseh kategorij (lepe, mlade, starejše, suhe, debele, majhne, visoke). Ko je na koncu enournega prikaza vprašala, ali bo kdo od nas izkoristil usluge njenih »dam«, se ni oglasil nihče. Sledilo je vprašanje od kot prihajamo, pa sem ji prijazno pokazal zastavico na desnem rokavu z napisom »Jugoslavija«. Samo je zamahnila z roko in jezno siknila nekaj proti komunistom! Poslovali smo se brez pozdrava. Ko smo se nato še malo sprehodili po tej četrti, smo na obrobju naleteli na majhne hiške, tudi navadne kolibe, izpred katerih so posedale bolj revne in starejše prostitutke. Naenkrat pa smo z grozo opazili, kako je nekaj nagih žensk dobesedno vleklo enega od častnikov, ki se je že prej pridružil naši skupini. Na njegove klice sem takoj napotil štiri vojaške policiste v reševalno akcijo, ki se je uspešno

končala! Kapetan je seveda v povratku na Brumano, častil s pivom, ker smo rešili njegovo »šumadijsko« čast – trdil je, da so ga prostitutke »ugrabile« zaradi njegovh mustačev!

Nepozaben je bil obisk »Casino du Liban«, kjer smo spremljali nastop can-can plesalk menda celo iz Pariza, pa tudi prvi striptiz smo doživeli v živo.

Striptiz v baru, Bejrut (Libanon)
(Foto-album MFK, 1962, Bejrut)

Obiskali smo tudi Damask, glavno mesto Sirije, med potjo pa še nekaj zgodovinskih krajev (Baalbeck, Bilbos) in spomenikov (šest Jupiterovih stebrov).

Tudi oktobrski dopust v Aleksandriji je bil zanimiv. Prvi dan smo prebili v elitnem hotelu »Hilton« v Kairu. Dopoldan smo si ogledali palačo zadnjega egiptovskega kralja – neverjetno razkošje na vsakem koraku! Posebna atrakcija je bila kopalnica, kjer so bile vse kopalniške armature v zlatu! Zvečer smo na sprehodu ob Nilu doživeli tudi ponudbo za seks na čolnih. Ker nismo verjeli, da gre za resno ponudbo, je lastnik čolna poklical štiri mlade deklice, da so se nage pokazale ... Seveda smo »obisk« prijazno odpovedali, na jezo zvodnika oz. lastnika čolna!

Naslednje dni smo prebili v Aleksandriji. Najprej smo obiskali britansko vojaško pokopališče v El Alameinu in prizorišče znane nemško-britanske tankovske bitke iz 2. svetovne vojne, ko je novembra 1942 britanski general Montgomery premagal nemški afriški korpus generala Rommela. Seveda smo najbolj uživali ob obisku piramid v vasi Gizi, južno od Kaira.

»Obvezna« fotografija pred sfingo in piramido v Gizi
(Foto-album MFK, Giza, 1962)

Posamezniki smo si privoščili tudi še kakšen drugi izlet, seveda na lastne stroške (dolina Nila, Asuanski jez in podobno).

Finančni in problemi varčevanja

Kot sem že omenil, odhod v Odred JLA je bil tudi nekakšna socialna nagrada za najboljše starešine in tudi vojake. Do našega 12. kontigenta so častniki lahko privarčevali devize za nakup avtomobila srednjega razreda, podčastniki za motor in vojaki za kolo. Ker je bil prav nam ukinjen brezcarinski uvoz avtomobilov in motorjev, smo se usmerili na uvoz elektronike in bele tehnike. Večina je tudi nabavljala zelo močno belo platno za rjuhe, za zavese in ženske obleke. Mnogi so si privoščili tudi bele »montgomeri« plašče (o tem nekaj več pozneje).

Doma smo dobivali normalno plačo, pa tudi nadomestilo za oddvojeno življenje, kar so pošiljali družinam.

Za službovanje v Odredu JLA smo prejeli plačo v devizah (egiptovskih funtih), seveda od države ne pa od OZN. Ker so vsem častnikom zmanjšali čin za eno zvezdico, smo tako tudi nekaj privarčevali na račun države. Kot poročnik sem mesečno dobil okrog 65 funtov, pa sem tako po sedmih mesecih privarčeval točno 370 egiptovskih funtov, kar bi zadoščali za nakup avtomobila znamke DKW Junior. Za tekoče potrebe (cigarete, pijače, sleide in spominke) sem tako porabil 215 ali mesečno okrog 12 funtov.

Poleg vrednih in lepih spominčkov za člane družine in rodbine, sem za prihranjene devize nabavil: pisalni stroj, brivski aparat, tranzistor, magnetofon in TV, vse znamke »Philips« ter hladilnik, električni štedilnik in sesalec, vse znamke AEG.

Akcije proti švercarjem

No, nekaj posameznikov je skušalo prevelike »tekoče« izdatke nadoknaditi tudi na nedovoljene način, kar smo prav mi, pripadniki vojaške policije, tudi uspešno preprečevali.

Šlo je predvsem za droben šverc. Naj navedem samo primer preprodaje cigaret, da drugih predmetov ne omenjam (viski, fotoaparati in podono). Namreč, v naši kantini je vsakdo lahko kupil neomejeno količino cigaret, seveda pa je čezmerne nakupe šef kantine (podčastnik vojaške varnostne službe) tudi beležil in mi sporočal sezname. Vojaki – vozniki, bilo jih je okrog 100, so poskušali pri izhodu iz tabora prešvercati enega ali več boksov (štek) cigaret (LD, Winston, Chesterfield in druge), pa so potem škatlo cigaret lahko preprodali za 5-krat višjo ceno! Kupčija se je seveda splačala, če je uspela!

Seveda, navadni vojaki - vozniki niso vedeli, da smo tajno opazovali parkirišče motornih vozil in tudi odkrili kdo je kam kaj skrnil. Na izhodu iz tabora smo imeli dve prijavnici, ki sta tudi opravljali kontrolo vozila in dokumentov, za tiste tajno evidentirane, pa smo opravili še iskanje tihotapskih predmetov, navadno cigaret. Vsaki prekrškar je bil seveda drugi dan že kaznovan, na večernem zboru vseh enot pa je bila prebrana tudi kazen poveljnika enote – Odreda. Sistem je bil vzgojen in učinkovit!

Švercali so tudi posamezni podčastniki, pa tudi kakšnega častnika smo odkrili. Za enega od podčastnikov, ki je bil tudi kurir za pošto iz poveljstva Unefa (dvakrat tedensko), smo resno sumili, da šverca cigarete, vendar ga dolgo nismo uspeli odkriti (tedensko je kupoval 6 boksov cigaret). Vedno je s smeškom opazoval, kako eden od naših pripadnikov na prijavnici vneta išče kam bi lahko skrnil vsaj dva boksa cigaret! Nazadnje smo ga odkrili: dva boksa je vedno skrnil izpod akumulatorja, okrog pa je postavil belo pobarvano pločevino! Premeteno!

Iz posebne analize smo vedeli, da je glavna točka švercanja bila kantina. Zato smo prekinili s staro prakso, da je šef kantine bil iz intendantske službe, pa je zdaj to postal pripadnik vojaške varnostne službe. Prej so lahko kontaktirali s civilnimi predstavniki vsi člani štaba odreda in tudi poveljniki čet in samostojnih vodov. Zdaj smo uvedli prakso, da lahko razne nakupe in darila iz kantine nabavljal samo poveljnik vojaške policije, po predhodni odobritvi poveljnika Odreda, o vsaki transakciji pa sem podal pisno poročilo

načelniku vojaške varnosti. Tako je bil krog sklenjen in praktično se ni mogel ponoviti nekakšen »množični« šverc, ki je bil menda prisoten v prejšnjih kontingentih.

Pa se je vendarle zgodil! Poveljnik odreda, polkovnik Breberina, je bil glavni švercar! Zaradi tega je bil takoj po prihodu ladje v Reko tudi aretiran in odveden v Beograd. Neuradno smo zvedeli, da je »zaslužil« nekaj tisoč ameriških dolarjev. Namreč, osebno je začel akcijo cenejšega nakupa ameriških balon plaščev znamke »Montgomery« od privatnega trgovca (ustaškega emigranta) v Bejrutu, ki jo je sicer potem legalno vodil šef kantine. Zdi se mi, da je v ozadju bila tudi izraelska obveščevalna služba »Mosad«. Tako polkovnik Breberina ni postal general JLA, pa čeprav je bil do tedaj predsednik komisije za čin višjih častnikov JLA.

Povratek z letalom prek Grčije v Beograd

Nekaj nas starešin, ki smo ostali v Odredu sedem mesecev, ker smo predajo dolžnosti morali opraviti še v El Arišu in Gazi, smo se vračali domov z vojaškim (transportnim) letalom.

Pred odhodom nam je predstavnik poveljstva UNEF iz Gaze podelil »Medalje miru«. Nato smo zadnjo večerjo, seveda po naši stari navadi, krepko zalili s pivom in viskijem.

Medalja miru – služenje v UNEF
(Vir: Google, slike)

Dne 22. novembra 1962 smo se ob 08.00 uri vkrcali v naše vojaško letalo na letališču v El Arišu. Polet prek Sredozemskega morja je bil dolgočasen. Zaradi goriva smo pristali v Atenah, kjer smo tudi imeli kosilo, potem pa smo si ogledali tudi glavno znamenitost – Akropolo. Okrog 14.00 ure smo poleteli proti Beograd. Sam vzlet letala je bil sicer uspešen, ko pa je pilot zaokrožil nad Atenami, so se naenkrat odprla premična vrata in vsa naša prtljaga je začela drseti proti odprtim vratom. Vsi smo se dobesedno vrgli na naše torbe in pakete (pred seboj sem imel navadno usnjeno torbo, v njej tudi mali pisalni stroj, pa poseben kovček v katerem je bil magnetofon). Da ni eden od dveh mehanikov hitro skočil proti vratom in jih tudi s težavo zaprl, bi nad Antenami »posejali« vso našo kramo.

Na vojaškem letališču v Batajnici smo pristali okrog 16. ure. Z avtobusom so nas prepeljali do beograjskega hotela Bristol, kjer smo lahko prespali. Jaz sem se z večernim vlakom odpeljal k družini v Slovenijo. Snidenje je bilo seveda veselo, pa četudi me hčerka Irena, stara komaj leto dni, ni mogla prepoznati ...